

ФОТОГРАФИЈА

Драгољуб Тошић

У савременом друштву фотографија је такав медиј да су њене друштвене функције бројне и разноврсне а теме многе и различите.

И у оквиру свакодневних животних збивања видљива је изузетна раширеност фотографије у многобројним подручјима савремене реалности. Рекао бих да готово нема људске активности у чијем се одвијању на неки од низа могућих начина не користи и примењује фотографија. Та чињеница не изненађује када се зна да савремени живот захтева непрекидни проток визуелних информација. Такође је познато да многе области научних истраживања траже вему и објективну доку-ментацију. Коначно, готово сваки појединац настоји да забележи по неко сведочанство о своме видењу околине, без обзира на то да ли је то видење мотивисано мањим или већим ауторским амбицијама или оно припада сасвим приватној сфери његовог животног амбијента.

ШТА ЈЕ ФОТОГРАФИЈА?

У технички-технолошком погледу фотографија је оптичка интерпретација објекта снимања која је хемијским путем задржана и трајно забележена на материјалима осетљивим на светлост.

Подела фотографија према примени

Фотографија се користи у многим и различитим областима, те би се према намени могла делити на разне начине. Ми се овога пута ограничавамо на глобалну поделу према функцији:

а. Документарна фотографија

За документарну фотографију је карактеристично да се поштује извоом значење мотива снимања и све карактеристике медија фотографије у сфери реалног приказивања снимљеног садржаја.

Тако реализована фотографија је историјски извор и документ под претпоставком да нису постојале манипулације. Примењује се у информисању, науци и бројним подручјима човековог стваралаштва где су потребне визуелне представе одређених садржаја.

б. Емотивна фотографија

Емотивна фотографија је онај тип фотографије где је могућ, или чак доминантан, утицај аутора на коначни изглед снимљене ситуације. То може бити »рекреација« сваког ко користи апарат, али и амбициозна креација уметника. Уз креативан поступак могући су и креативни думети, као и у било којој другој уметности.

Фотографија као информација

Основни разлози раширености примене медија фотографије налазе се у околности да је фотографија изражајно средство посебно карактеристично за савремену цивилизацију, а ту своју везаност за постојеће цивилизацијске услове овај медиј постиже истовремено и својим техничким и својим комуникацијским својствима.

Значајна карактеристика фотографије је то што је прихватају сви друштвени слојеви, па је ради тога значајан њен политички утицај.

Фотографији се верује а често се посматрачи идентификују са сниматељима и спремни су да тврде да знају како изгледа неки објекат иако га нису видели лично него само преко фотографије.

Фотографија је средство изражавања типично за друштво утемељено на техничкој цивилизацији. Њена способност да верно интерпретира мотив снимања, способност коју дугује својој техници, дају јој обележје документарности.

Док није пронађена фотографија човек је могао да види само оно чему је могао да приђе. Ми данас захваљујући фотографији знамо како изгледају далека пространства свемира, али и ситни и оку невидљиви детаљи ћелија организма. Такође, захваљујући фотографији имамо визуелне информације о прошлости и људима којих више нема, крајевима који су променили свој изглед, догађајима који су се раније десили.

Да би добро разумели фотографске информације, да би знали да их »читамо« и коначно да би их и сами могли да стварамо и шаљемо корисно је да се укратко упознамо са проналаском и развојем фотографије.

ПРОНАЛАЗАК И РАЗВОЈ ФОТОГРАФИЈЕ

Проналазак фотографије појавио се половином 19. века и за кратко време се развио у широку грану визуелних делатности која је постала један од темељних делова савремене цивилизације.

На свечаној седници Француске академије која је одржана 19. августа 1839. године, представљен је проналазак фотографије и дат свету на употребу. Први фотографски поступак се звао *дагеротипија*, по проналазачу Лују Дагеру.

Техника фотографије је заснована на двома основама: на оптици којој је циљ стварање оптичке слике предмета сни-мања и на хемији која има за циљ да ту слику региструје и задржи.

Да би се сазнање и открића ових двеју области повезале у систем који их спаја у целину фотографије требало је да прођу векови.

Још Аристотел помиње посматрање сунчеве еклипсе -помрачење сунца помоћу камере обскуре. А камера обскура је основни елемент фотографске оптике. То је замрачен простор са малим отвором на једној страни. Светлост која долази од спољашњих предмета, пролази кроз тај отвор и на супротној страни ствара његову слику.

Опис камере обскуре помиње се и у списима Леонарда Да Винчија. Први опис камере обскуре се односио на собу. Доцније су њене димензије смањене и она је у облику кутије, често склопиве, којом су се служили сликари као помоћним средством за сликање. Када је уместо обичног уског отвора постављен објектив слика у камери обскури је била знатно оштрија. Камера Јоханеса Захна је још 1685. године осим објектива имала и огледало које је обртало слику и мат стакло на које је слика пројектована. Тако је већ тада камера обскура изгледала као данашњи фото-апарат. Односно постојало је све што је било потребно за добијање оптичког лика предмета снимања.

Међутим, да би се дошло до фотографије било је потребно да се та слика региструје и задржи.

Материјали на којима се заснива фотографски процес, халогене сребрне соли су били познати од раније, али је било потребно да се доста истражује док није пронађен начин њихове примене која одговара захтевима фотографије. То је успело Нићифору Ниепсу, 1824. године, али се за његов проналазак није довољно знало, па је Луј Дагер добио примат.

Проналазак фотографије је прихваћен са одушевљењем и свакодневно се повађавао број људи који су се интересовали за фотографију, посебно међу уметницима и научницима.

Такође је био велики број оних који су желели да се фотографишу иако фотографисање није било јефтино.

Даљи развој фотографије и њено коришћење је зависило од развоја њене технологије. У почетку су били проблеми у томе што су апарати били гломазни, објективи мале светлосне јачине, емулзије слабо осетљиве и фотографија се морала одмах обрађивати након снимања па се фотографисати могло само тамо где се фотографија могла одмах направити.

Прави почетак фотографске индустрије везује се за Георга Еистмана и његову конструкцију камере коју је назвао Кодак, која је садржала око 100 снимака. После снимања она се слала фабрици где су се израђивале фотографије и слале наручиоцу с камером и новим филмом. За овај Кодаков апарат Еистман је користио Варкеов проналазак рол-филма. Техничко-технолошка унапређења у снимању и при изради фотографија нису били само олакшање у раду фотографа него су битно утицали на друштвену функцију фотографије и њен значај у систему информисања јер се проширивао број мотива и садржаја који су се могли успешно фотографисати.

Развој технике и технологијц утиче на људско стваралаштво у свим областима па и у фотографији. Тако је проналазак камере малог формата, чувене »Leice«¹ означио праву револуцију у фотографској продукцији и друштвеној функцији фотографије. Прототип »Leice« је конструисао Оскар Барнак у фабрици оптичких инструмената E. Leitz Wetzlar, а апарат се у продаји појавио 1930. године. Имао је изменљиву оптику и уређај за одређивање даљине - телеметар - који се купује са сваком објективом, корекцију паралаксе и тражило које се подешава са видним углом објектива. »Leica« је од почетка конституисала својеврстан систем и није било у питању само ново техничко решење него коренито нови приступ фотографији и њеном коришћењу. »Leica« је први фото-апарат који је користио кино-филм, те се могао направити велики број снимака брзо реагујући на перципирану сцену и актере у њој и резултат је зависио од брзине реакције фотографа.

Убрзо су поред »Leice« настали престижни фото-апарати Contax i Exacta formata 24x36мм и Rollerflex формата 6x6цм. Њима се 1948. године придружио Hasselblad као једноока рефлексна камера 6x6цм и то као врхунски фото-апарат професионалаца којима се касније придружују нови апарати, нарочито јапански: Nikon, Canon и остали.

После другог светског рата технолошки развој је врло интензиван, а нарочито крајем двадесетог века када спој постојеће технологије и електронике доводи до знатног унапређења као и коренитих промена у настанку и дистрибуцији фотографије. Дигитални апарати и уређаји за пренос слике пружају могућност да се већ неколико минута после снимања слика пренесе на неограничене даљине и негде, на пример, у редакцији спрема за приказивање и штампу. Све је ово од посебног значаја за преношење информација путем фотографија и актуелности коју та информација може да има. Напредовања у новим технологијама су тако брза да уређаји које сте данас купили, као најсавременије већ за неколико месеци бивају побољшани неким новим, и, наравно, скупљим.

ФОТОГРАФИЈА И ШТАМПА

Могућност да се фотографија умножава је њена посебно значајна карактеристика, а у информативном погледу је највећи ефекат у спрези са штампом.

Прва аутентична фотографија у дневном листу се појавила 21. јануара 1897. године у листу »Трибјун« у Њујорку. Слика је објављена техником која одговара данашњем растеру. Међутим, од 1910. године фотографија се масовније користи у штампи, а и снимање је олакшано коришћењем светла магнезијумског блеска. Од тада новине доносе фотографије значајних догађаја са карактеристикама аутентичног документа. Међу родоначелницима

¹ Код нас познат као „Лајка“

фото-журнализма посебно је значајан Ерих Саломон који се свугде појављивао са својим Ерманомом. Чувена је његова серија снимака државника и политичара као и портрета истакнутих личности која је објављена у листу »Berliner illustrierte«.

Прву фотографску сторију - серију фотографија истог садржаја - објавио је Феликс Х. Ман у листу »Muenchner illus-trierete« чији је уредник Стефан Лорант установио стил ненамештене фотографије која је касније стекла назив »лајф-фотографија«.

Фотограф већ тада није занатлија који прати новинара да би илустровао текст. Он је такође новинар који самостално и одговорно даје визуелно саопштење о садржају који третира а сарађује директно са уредником.

За начин како се користи фотографска информација у журнализму и какав утицај врши и улогу има у систему информисања од значаја је формирање часописа »Лајф« 1936. године, што се види из њиховог манифеста:

»Видети живот, видети свет, бити сведок важних догађаја, посматрати лице сиромаша и гестове моћних, видети задивљујуће ствари, машине, војске, гомиле, сенке у џунгли и на месецу, видети човеков рад, његове куле и проналаске, видети ствари удаљене хиљадама километара, ствари које скривају зидови домаћих огњишта, ствари којима је опасно приближити се, зене које људи воле и децу коју имају, видети да би уживали, видети да би се био изненађен, видети да би се био обавештен«.

Часопис »Лајф« је међу својим фото-репортерима имао најзначајније фотографе света, као што су Маргарет Боурке Вајт, Алфред Ејсенстед, Андреас Фенингер, Дејвид Даглас Дункан, Еуген Смит, Филип Халсман, и друге, а уредник је био Џон Шо Билингс. »Лајф« је одиграо значајну улогу у развоју цивилизације, Америке и света.

Нови корак у коришћењу фотографске информације у журнализму и уопште узев у систему информација је формирање групе »Magnum photos«, 1947, која касније прераста у агенцију »Magnum press«. Оснивачи су фотографи: Анри Картје Бресон, Роберт Капа, Дејвид Сејмур Џорџ Роџер (Anri Cartie Breson, Roberet Capa, David Seymour i Georg Roger). Њихов циљ је био да буду независни од задатака уредника и редакције, да снимање предузимају на своју иницијативу, да снимају оно што они одаберу или онако како они мисле да треба и да своје фотографије стављају на располагање редакцијама.

Стриктно су се држали правила да су се њихове фотографије морале објавити само онако како су их они снимали и уз легенду коју су они написали, дакле без икаквих измена, изреза и било које манипулације. Они су штитили у свему комплетно своје ауторско право. Магнумовци су имали став да живот треба снимати у свом изворном и аутентичном изгледу без улепшавања и других интервенција. Радиле су с камерама малог формата, без употребе додатног светла и уз очување постојеће атмосфере, најчешће са нормалним објективом.

Рад магнумоваца је временом постао углед за добру новинску фотографију, документ који поштено саопштава и коме се може веровати.

Рекламна фотографија

Коришћење фотографије у штампи је омогућило развијање продукције модне и рекламне фотографије, што је и данас изузетно широко поље масовног коришћења фотографије. Још од 1930. године часописи »Vogue« и »Vanity Fair« моду систематски приказују фотографијама. Пионири модне фотографије су били Адолф де Мејер, Едвард Стичен, Сесил Бетон и Џорџ Хонинген Хуни (Adoolphe de Meyera, Edward Steichen, Cesil Beoton i George Hoyningen Huene), сваки од њих снажна индивидуална уметничка личност.

Од 1945. године Алексеј Бродович (Aleksy Brodovittch) је уметнички директор »Harper's Bazara« са изузетно великим утицајем на схватање модне фотографије и њено пласирање у часописима. Такође се под његовим утицајем формирају модни фотографи као: Рићард Авидом, Ирвин Пен, Хиро и Арт Кејн (Richard Avidom, Irvin Pen, Hiro i Art Kane). За развој модне фотографије највећу улогу је одиграло њено коришћење у штампаном облику.

Зато су на њен развој битно утицали: новине, часописи, књиге, и остали облици њеног коришћења у великим тиражима.

ФОТОГРАФИЈА У СРБИЈИ

У Србији се фотографија јавља врло брзо након своје промоције у Паризу 19. августа 1839. године. Прве вести о проналаску фотографије објављује у Београду »Магазин за уметност и моду« у свом броју 28, од 5. априла 1839. године, дакле још пре званичног саопштења Француске академије наука, као вест са једне од седница у Паризу. Први фотограф у Србији је Анастас Јовановић, који се са проналаском фотографије, односно са дагеротипијом среће у Бечу где се школовао на Академији лепих уметности. Он фотографију користи за израду својих литографија, али ради и фотографију. Прво ради талботипије, а затим методом колодијума ради портрете знаменитих личности.

Године 1854. снима стерео-фотографије, прво у Бечу а затим и у Србији. У својој аутобиографији забележио је да је 1841. године са апаратом Voigtländer и Пецваловим објективом дагеротипирао Кнеза Михајила Обреновића.

Захваљујући Анастасу Јовановићу ми данас можемо да видимо како су изгледале многе значајне личности тадашње Србије, као и изглед Београда и предела оновремене Србије. Године 1851. Анастас Јовановић издаје четири мапе литографија које су рађене на основу фотографија и на којима су споменици српски.

Према свему судећи до балканских и првог светског рата фотографија се у Србији развијала слично као и у осталим европским земљама. После путујућих фотографа расте број фотографских атељеа. Уз Анастаса Јовановића значајно место оставља Милан Јовановић, такође дворски фотограф. Просторије где је био атеље Милана Јовановића и данас постоје у згради где је биоскоп »Звезда« у Београду, али су ту сада канцеларије. Статус дворских фотографа осим Анастаса Јовановића и Милана Јовановића су имали и Петар Јовановић из Новог Сада и Лазар Лестер из Темишвара, који око 1870. године отвара атеље у Београду. У оновременој Србији развијају се интензивно и професионална и аматерска фотографија, као и примена фотографије у разним друштвеним областима. Овај период развоја српске фотографије сериозно је обрадио проф. Бранибор Дебељковић, изложбом и књигом о старој српској фотографији 1977. године.

После првог светског рата, у оквиру Југославије, фотографија у Србији се интензивно уклапа у све већи број области и њена друштвена функција је све значајнија слично као и у другим земљама.

О догађајима у Србији за време Другог светског рата такође постоји значајна фотографска документација. Снимали су је и наши и страни фотографи, међу којима се посебно истичу Жорж Скригин и Џон Филипс.

После Другог светског рата оснивају се и раде више фотографских удружења: Фотокино савез Србије, као аматерска организација, али је аматеризам само принцип рада те организације, а чланови су и аматери и професионалци; Фотографска секција УЛУПУДС-а која окупља фото-уметнике професионалце; Фотографска секција новинара фото-репортера; УСУФ -удружење фотографа професионалаца.

За радознале: Значајни датуми из историје фотографије код Срба

Ово дајемо као сажету информацију, према подацима Стевана Ристића, објављеним поводом обележавања 150 година фотографије код Срба.

1839.	- »Магазин за ходожество књижество и моду« издат у Будиму 5. јануара доноси вест о проналаску дагеротипије;- - Француска академија наука и уметности 19. августа званично прихвата Дагеров проналазак и поклања га човечанству на коришћење;
1840.	- Српске новине, које излазе у Пешти, објављују вест да је трговац Новаковић научивши дагеротипију у Паризу дошао у Београд и ту начинио снимак града на посребреном листу бакра који је поклатио Кнезу Михаилу;
1841.	- Анастас Јовановић купује свој први фотографски апарат код бечког оптичара Фоиклендера; - Анастас Јовановић снима Кнеза Михаила Обреновића у Београду;
1845.	- Војводу Милорада Медаковића Његош децембра упућује у Дубровник и препоручује га руском конзулу Антону Дропцу да га научи »снимати образе дагеротипи-јом«.
1847.	- Анастас Јовановић снима портрет Његоша и његове пратње у Бечу;
1851	- Анастас Јовановић почиње да користи неке своје дагеротипије познатих личности као предлошке за израду литографија;
1854.	- Анастас Јовановић снима прве стереоскопске фотографије - жанр-сцене и пејсаже;
1860.	- Први стални фотографски атеље отвара у Београду Швајцарац Флоријан Гантенбајн;
1865.	- Први снимак Месеца начињен у београдској опсерваторији што је и почетак примене фотографије у астрономији код нас; - Анастас Јовановић прави серију снимака прославе педесетогодишњице таковског устанка, што је и први покушај фотографске репортаже код нас;
1866.	- Прва фотографија у штампаној књизи »Галерија знаменитих жена српских«, аутора Михајла Розена - фотографисан је портрет кнегиње Љубице Обреновић, литографија Анастаса Јовановића;
1867.	- Анастас Јовановић снима одлазак турске војске из београдске тврђаве;
1879.	- Ђорђе Крстић излаже уљану слику »Утопљеница« (пролећна изложба студената Сликарске академије, Минхен) рађену према истоветној фотографији. И други сликари користе фотографију као предлошак за своја сликарска дела: Стева Тодоровић, Паја Јовановић, Ђорђе Миловановић;
1896.	- Серију фотографских разгледница - ведуте Београда фотографа Милана Јовановића издаје књижара Велимира Валожића у Београду;
1897-98.	- Анастас Јовановић пише аутобиографију; 1901. - Прва изложба фотографија аматера приређена у Београду. Учествује 35 аутора из Србије са 960 радова; - Оснива се клуб фотографских аматера; 1907. - Балканска изложба у Београду на којој је представљена Србија на фотографијама;

1911.	- Прва изложба фотографија Српског географског друштва у Београду; - Излази први фотографски часопис »Фотографски преглед« у Београду;
1912-13	- Француска фотографска експедиција Абрехта Кана снима у боји (aitochrome поступком) јужни део Србије, Босну и Херцеговину, Македонију, Црну Гору и Далмацију;
1916.	- Савезничка изложба ратне фотографије у павиљону Марсон у Лувру у Паризу, заступљена је и фотографијама српских аутора. Касније приказана у Енглеској и Сједињеним Америчким Државама;
1924.	- Фото-филмски завод при Медицинском факултету у Београду оснива Др Александар Костић;
1926.	- Ратни албум Србије 1914-1918 Андре Поповића;
1928.	- Изложба Београдског фото-клуба; - 4. децембра оснива се Београдски фото-клуб;
1931.	- Оснива се фото-секција Сфског планинарског друштва, која организује изложбе аматерске фотографије 1936, 1938. и 1939. године;
1939.	- Клуб фото-аматера Београда формира се 2. децембра из фото-секције Српског планинарског друштва;
1946.	- Оснива се Републички одбор за фото-аматерство Србије у оквиру организације Техника и спорт;
1947.	- Друштво фото и кино-аматера Београда оснивају чланови предратног Клуба Фото-аматера Београда. Од 1950. године деловаће под називом Фото-клуб Београд;
1948.	- Часопис »Фотографија« излази у Београду; - Прва клупска изложба фотографија у Београду;
1949.	- Оснивачка скупштина Савеза фото-аматера Југославије у Београду, 9. јануара.
1950.	- Излази часопис »Југославија« који покреће Ото Бихаљи-Мерин и који организује систематско снимање пејзажа и уметничких споменика Србије; - Фото-савез Југославије постаје члан ФИАП-а;
1951.	- Прва републичка изложба фотографије у Београду;
1952.	- Фото-клуб Београд приредује Прву међународну изложбу фотографске уметности у Београду;
1953.	- Заоставштина Анастаса Јовановића, преузета од његове кћери Катарине Јовановић, захваљујући Дејану Медаковићу, и као збирка укључена у фонд музеја града Београда;
1955.	- Први салон фотографије »20. октобар« у организацији Фото-клуба Београд; - Први годишњак југословенске фотографије Фото-савеза Југославије;

	- Изложба »Порекло и облици ликовног изражавања« сликара Ивана Табаковића, садржи 38 табли с лепљеним деловима фотографије (галерија УЛУС-а, Београд);
1956.	- Прве фото-репортаже и пин-ап фотографије на два средњим странама (дуплерици) у дневном листу »Вечерње новости«;
1957.	- Штејхенова изложба »Породица човека« у уметничком павиљону »Цвијета Зузорић« у Београду;
1960.	- Иван Табаковић користи исечке фотографија из часописа на којима интервенише да би открио или изменио њихов смисао. Циклус назива »Скривени светови« - ликовне асоцијације и метаморфозе; - Први симпозијум ликовних уметника примењених уметности Југославије у Загребу;
1962.	- Оснива се »Салон фотографије« у Београду, прва фотографска галерија у Југославији; - Доноси се одлука о формирању збирке фотографских дела савремених аутора у оквиру Салона фотографије Београда;
1963.	- Оснива се »Мотовунска група« за издавање фото-монографија на иницијативу Издавачког предузећа Југословенска ревија; - Модерну лабораторију за фотографије и дијапозитиве у боји отвара »Цинепхото« у Београду, Француска 12;
1964.	- Семинар за фото-репортере разних листова и часописа из Југославије организује Институт за новинарство; - Међународни тријенале позоришне фотографије установљава се у оквиру Стеријиног позорја у Новом Саду; - Музеј савремене уметности у Београду преузима колекцију савремених креативних фотографија од фотографске секције УЛУПУС-а и тиме уводи прве фотографске експонате у музејске збирке;
1965.	- Сликари Пеђа Милосављевић излаже 40 колажа насталих од делова фотографија археолошке грађе (Галерија Дома омладине Београда); - Прва међународна изложба позоришне фотографије у Новом Саду; Први Куп Југословенске фотографије у Љубљани у организацији Фото-савеза Југославије;
1967.	- Фотографија као посебан предмет уведена на »Академији примењене уметности« у Београду;
1968.	- Прва међународна Фото-кино изложба уз учешће 99 излагача из седамнаест земаља, на Београдском сајму, од 9.-17. новембра; - Тањуг се укључује у међународну теле-фото мрежу;
1970.	- Поводом јубилеја фотографског дела Анастаса Јовановића одржана је изложба примењене фотографије (УЛУПУС-а) у Музеју примењене уметности и установљена плакета »Анастас Јовановић«;
1971.	- Оснива се предмет за фотографију на Факултету драмских уметности;

1972.	- Прва југословенска изложба »Нова фотографија« у Салону Музеја савремене уметности у Београду;
1973.	- Прва републичка изложба дија-позитива у Нишу; - Прва међународна изложба фотографије »Златно око« у Новом Саду;
1974.	- Излази књига »Уметничко благо Југославије« која прати изложбу »Уметност на тлу Југославије« у Паризу (Издавачки завод Југославије);
1975.	- Галерија ликовне уметности Војводине уврстила у своје збирке и фотографију; - У Хиландару, при библиотеци, оформљена збирка старих српских фотографија;
1977.	- Излази књига »Стара српска фотографија« Бранибора Дебељковића, поводом истоимене изложбе. Издавач књиге и приређивач изложбе је Музеј Примењене уметности у Београду; - Изложба »Анастас Јовановић - први српски фотограф« у галерији Српске академије наука и уметности. Аутори пројекта: Радмила Антић и Миодраг Ђорђевић;
1978.	- Фотографија као посебан предмет уведена у Академији ликовних уметности у Новом Саду;
1979.	- Почиње да излази серија фото-монографија »Мајстори фотографије ФСЈ« у Салону фотографије у Београду. Одговорни уредник Стеван Ристић; - Изложба »Секвенце« у Галерији Студентског културног центра; - Изложба »Теме и функције фотографије« у Музеју савремене уметности у Београду;
1980.	- Прва изложба полароида југословенских аутора у »Срећној галерији« Студентског културног центра у Београду; 1982 - Прва југословенска изложба Рок-фотографије у »Срећној галерији« СКЦ-а;
1982-83.	- Изложба »Поглед на савремену југословенску фотографи-ју« у Ливерпулу, Грацу и Београду
1983.	- Изложба »Инстант уметност«, полароид, ксерокс и видео, у Галерији СКЦ-а, аутор Радмила Антић;
1986.	- Излази књига »Анастас Јовановић« талботипије и фотографије, издавач Музеј града Београда;
1988.	- Изложба »Фото-подмладак« у »Срећној галерији« СКЦ-а;
1989.	- Јубиларна 150-година од настанка фотографије обележена многим манифестацијама у Србији; - Изложба »Фотографија у Србији у 19. веку« у Музеју примењене уметности у Београду, аутор: Миланка Тодић; - Ретроспективна изложба фотографија Фото-кино савеза Србије 1945-1989, аутор пројекта: Драгољуб Тошић; - Реконструкција изложбе »Прва аматерска изложба фотографије« у Београду, аутор пројекта: Бранибор Дебељковић.

АНАЛИЗА И »ЧИТАЊЕ« ДОКУМЕНТАРНЕ ФОТОГРАФИЈЕ

Према класичним принципима и методама фотографски запис се прво анализом рашчлањује на четири основна дела и они се анализирају сваки понаособ. Затим се дедукцијом спајају у јединствену целину и доноси одређени закључак.

1. Садржај

Анализа садржаја подразумева одговор на више питања. Прво питање је шта је на фотографији - шта то саопштава фотографска информација?

Следећа питања на која одговара фотографска информација су: када и где?

На пример: догађај. Дакле, шта се десило када се десило, где се десило? На сва ова питања се може одговорити једном фотографијом и то је фото-вест.

Када се уз ова три питања постави и питање како? - онда на тако постављена питања се одговара репортажом.

Фото-репортажа је скуп фотографија које приказују одређени догађај или објекат. Фото-репортажа се може односити и на појаву. На пример: незапосленост, алкохолизам.

Ако се поред питања шта, где, када и како, постави и питање зашто? - онда се одговор на то питање може дати у облику фото-есеја који чине десет и више фотографија одређене тематике.

2. Ликовност

Када је настала фотографија она је у естетском погледу наставила искуство сликарства. Фотографија у ствари и јесте слика, али и одређене и специфичне технологије. Било је аутора који су, нарочито у почетку, настојали да својим фотографијама опонашају сликарство. Међутим фотографија временом формира и развија свој и себи иманентан језик, но основна искуства ликовности су саставни део и фотографског визуелног израза (композиција, перспектива, ракурси...).

3. Техничко-технолошка реализација

Код фотографије се анализира и то да ли је садржај који је приказан обрађен на начин који је технички и технолошки иманентан могућностима фотографије. На пример, могућности савремене фотографије су разноврсне и потребно је применити ону технологију којом се одређени садржај може најбоље приказати.

Сцене из живота - брзе фотографије се снимају брзим малоформатним апаратима са моторима, аутоматским изоштравањем, изменљивом оптиком, зум-објективима.

Архитектира са апаратима великог формата уз могућност децентрирања предње и задње стране ради исправљања перспективе.

Детаљи материјализације - макро-објективи, фото-апарат прикључен на микроскоп.

Васиона - фото-апарат прикључен на телескоп.

4. Ауторски израз

Иако фотографска слика настаје уз помоћ уређаја и материјала одређене технике и технологије ипак аутор може фотографијом да ДА свој исказ, лични став и да изрази себи својствену специфичност. Ово посебно долази до изражаја када су у питању фотографије са наглашеним креативним амбицијама.

Међутим, и у информативној фотографији где развој технологије, а посебно комбинација објектив-компјутер, доводи до могућности манипулација и то таквих да их је немогуће приметити. Вероваће се само у случају да се верује аутору, односно да он није склон манипулацијама. У свему, као и код писане речи.

Даклц, ова четири елемента се дедукцијом спајају у укупан утисак и доноси закључак о фотографији, шта она приказује, како је тај садржај ликовно и техничко-технолошки реализован и да ли постоји ауторско обележје.

ФОТОГРАФСКА ЕСТЕТИКА

Фотографска естетика је начин, односно језик, помоћу кога се креира фотографска слика као специфичан део универзалног језика свих визуелних уметности.

Да би фотографска информација комуницирала са публиком важно је да тај језик буде јасан, да прича коју носи у себи буде разумљива, да прималац схвати поруку. Естетика дефинише начин на који ми доживљавамо фотографију, како видимо и примамо информације које су нам презентирани. Ради проучавања принципа конституисања фотографије, рашчланићемо појам естетике на елементе који га сачињавају:

- дводимензионалним аспектом фотографије баве се *облик и узорак*;
- тродимензионалним аспектом, схватањем просторности - јер фотографијом се простор приказује у равни - баве се *форма и текстура*;
- другом и трећом димензијом, заједно, баве се *светлост, линија, скала и простор*;
- коначно, *композиција*, као девети елемент, уједињује све претходне и има улогу нашег водича кроз слику.

На основу свега наведеног, ствара се коначан суд, односно »чита« фотографска информација.

Визуелна писменост је неопходна да би се правилно схватила фотографска информација, јер фотографијом је могуће аутентично информисање, али су могуће и манипулације и постизање жељених ефеката.

Препоручујемо радозналима да прелистају:

1. Бранибор Дебељковић, *Стара српска фотографија*, Београд, 1977.
2. Часопис за културу фотографије, Београд,
3. Драгољуб Кажих, *Елементарна техника фолтографије*,
4. Фото-савез Југославије, *Алманах фотографије Југославије*, Београд,
5. Гизела Фреунд, *Фотографија и друштво*,
6. Горан Малић, *Фотограф Милан Јовановић*, Београд,
7. Јерко Денегри, *Теме и функције медија фотографије*, Београд, 1979.
8. Џон Филипс, *Фотографије 1936-1982*,
9. Риста Марјановић, *Ратни албум 1912-1915*;

Из књиге *Pars pro toto* (Део за целину), Београд, 2001.